

Якщо б большевики своєю тактикою малих воєн і психологічним тиском воєнних провокацій викликали третю світову війну, то найкращий спосіб її припинення — знесення комуністичного режиму зсередини. Це найвірніший спосіб встановити мир у всьому світі й здобути свободу поневоленим!

Бунт молодих італійських комуністів

«Чітта аперта» («Відкрите місто») — журнал молодих італійських інтелігентів-комуністів, які намагалися, не виходячи поза рамки партійної ідеології, обстоювати право критично оцінювати партійну лінію. Від саміснального початку своєї діяльності журнал почав висловлювати погляди, дилекти від цієї офіційної лінії. Тоді керівництво комуністичної партії Італії запросило його редакторам дисциплінарним стягненням. У відповідь на це погрозу журнал «Чітта аперта» прийняв свій вихід у світ на 6 місяців. Але після цього довгого періоду мовчання він подав нову погрозу виходити. Як видно з ч. 9—10 «Чітта аперта», змінилася структура редакції журналу: число підписанців не редакційною колегією, як це було раніше, а тільки головним редактором Томасо Кларетті, канонічним і постійним співпрацівником газети «Уніта».

23 липня Кларетті викликав до контрольної комісії римської обласної партійної організації для пояснення з приводу передовиці журналу в 9—10 числі. Кларетті з'явився до комісії о 5-й год. дня. О 6-й год. він вийшов із будинку, де перебувала комісія. Партійний квиток був в нього в кишені, але фактично Кларетті вже можна було вважати виключеним із партії.

«Судило» Кларетті був Маріо Франческеллі, що його прозвали «римським інвазітором» комуністичної партії. Його розмова була короткою. Інакшатор Франческеллі монотонно і наполегливо повторював усі пункти обвинувального акту. Кларетті з такою ж монотонністю відповідав, що контрольна комісія повинна обговорювати не його особисту «справу», а сукупність політичних проблем, що їх викликав журнал. Однак партійне керівництво будь-що-будь хотіло уникнути такої дискусії. В інструкції з центру говорилось: пожегнутувати головним редактором Кларетті, але зберегти для партії інших представників інтелігенції, що співпрацюють у журналі, — архітектор Перо Мороні, письменник Даріо Пуччіні, поет Маріо Сократе, професор Лука Канаці.

Коли Кларетті прощався із своїм суддею, остаточного рішення в його справі ще не було.

«Ми поговорили з цього приводу знову в спокійній атмосфері», — сказав Франческеллі, потиснувши йому руку на прощання. Чотири години пізніше контрольна комісія зібралася в повному складі, щоб обмірковувати питання виключення Кларетті із партії. Це була формальність: мовилося лише про затвердження рішення, що його вже схвалили Толліати й Амедола. Ще до закінчення засідання контрольної комісії в одній із кімнат того ж партійного приміщення, де радилися комісія, було поспішно скликано збори представників римської комуністичної інтелігенції, не зв'язаних з журналом «Чітта аперта». Метою цих зборів було посягати зібраним, яким важким для партійного керівництва, а водночас яким неважким було рішення виключити Кларетті з партії. Багато з учасників зборів, особливо архітектори,

виступили на захист Кларетті. Через якийсь час почалося побоювання, що наслідки зборів будуть цілком іншими, ніж сподівалося партійне керівництво.

Співпрацівники журналу «Чітта аперта» зі свого боку не побоювалися підтримати свого головного редактора, який протягом 14-х років був членом комуністичної партії. Всі співпрацівники журналу звернулися до контрольної комісії з листами, в яких вони заявляли про свою повну солідарність з позицією Кларетті. Таким чином бунт у журналі ще не закінчився.

Передовиця в ч. 9—10, про яку йде мова, стосувалася виступу про страту Нодя. Стаття ця почувалася так:

«Ми не можемо зрозуміти сенсу вироку і страти Імре Нодя. Ми передусім неспроможні дати позитивну оцінку судового процесу, про який ми можемо скласти свою думку лише з його трагічних наслідків. Та зате ми можемо з певністю твердити, що, як нам відомо, угорський уряд дав свого часу вродисту гарантію про особисту безпеку Нодя урядові Югославії. Ми знаємо також, що процес відбувався за зачиненими дверима, що його провадив суд, правове становище якого залишається нез'ясованим. Ми твердо знаємо, що вирок над Нодєм виконано до його опублікування. Забій обвинувачення відомий нам лише з комуністичної преси; уважне вивчення цього обвинувального ак-

ту ясно показує протиріччя між наведеними в ньому доказами обвинувачення та вироком, що не підлягає оскарженню. Ми знаємо також, що головний обвинувачений був старим бойовим учасником робітничого руху...

Це дає нам право зробити гірші висновки з процесу Імре Нодя. Як за формою, так і за змістом цей процес нагадує інші процеси й інші трагічні явища з історії робітничого руху, що їх ХХ з'їзд КПСС осудив як повількові і злочинні: помилковий тому, що вони були скеровані проти революційної політики, злочинні — бо вони йдуть уразі із принципами, які лежать в основі цивілізованого життя суспільства.

Наслідком бунту комуністів у редакції журналу «Чітта аперта» і виключення з партії редактора журналу Кларетті — в Римі відбулися збори, на яких ухвалено рішення скликати в жовтні цього року з'їзд усіх комуністичних опозиціонерів, що захищають наступні основні позиції.

1. Відмова від визнання керівної ролі КПСС, як зв'язаної з інтересами чужої держави, а не італійської робітничої класи;

2. Підтвердження тези, що соціалізм і свобода нерозривно зв'язані з цілями, за які борються робітничі класи в усіх країнах світу;

3. Зобов'язання боротися всіма доступними способами за об'єднання італійських соціалістів в одну велику партію, а також за об'єднання профспілок у такій організаційній формі, яку самі робітники вважатимуть за найправильнішу. (кр)

СССР — „оборонець“ ісламу

(УРІВКИ З СТАТТІ ЛІВАНСЬКОЇ ГАЗЕТИ «ЕЛЬ МЕСА»)

«В одній із недавніх заяв совєтського уряду з приводу становища на Близькому Сході сказано: «Народи арабського світу несамотні в своїй боротьбі за свободу і незалежність, боротьбі проти злочинних дій колонізаторів». Таким чином Совєтський Союз виступає як оборонець мусульманських народів у боротьбі проти колоніальної агресії та імперіалістичної експансії. Ця заява мимоволі викликає в пам'яті багато фактів, що стосуються совєтських експансій й імперіалізму. Але в цій статті ми розглянемо тільки питання про справжнє ставлення совєтського уряду до мусульманства...

В кожній ділянці, в кожному ідеологічному і практичному питанні в політиці совєтського уряду є два варіанти: один для експорту, а другий для внутрішнього життя Совєтського Союзу. Питання Ісламу не мале собою винятку. Іслам, як релігію, весь час піддавали переслідуванню у Совєтському Союзі. З часів Леніна основною метою, що нею користувалися комуністи в боротьбі проти Ісламу, було прагнення довести, що Іслам релігійний і служить інтересам буржуазії...

Згадавши кілька попередніх совєтських видань про іслам, газета «Ель Меса» переходить до книги академіка Клімовича «Іслам, його джерела і соціальна база», виданої 1956 року. Зазначаючи, що автор цієї книги доходить до твердження, що Мохаммеда ніколи не

було, ліванська газета іронічно зауважує:

«Добре знаючи лицемірну політику комунізму, ми не здивуємося, коли незабаром у «Правді» з'явиться якянебудь стаття, автор якої не лише доводитиме факт існування Мохаммеда, а й заявить, що Мохаммед був попередником комунізму. Аджє Хрущов уже здійснив попередню реабілітацію мусульманських народів Криму і Кавказу, що їх винищив Сталін. Але хто може бути певним, що Хрущов говорить щиро, коли осудив дії Сталіна? Нагадаймо, що комуністичний режим відповідальний також за цілковите знищення традиційної арабської культури в Дагестані. Мешканці Дагестану поділено на низку народностей, і говорять вони сорока різними мовами. Ще кілька десятиків років тому арабська мова була спільною сполучною ланкою між ними. Мало того, Дагестан був центром арабської культури для всіх мусульман царської Росії. З нього виходили діячі культури, які навчали Корану волзьких татар і тюркських народів Центральної Азії. Але комунізм проголосив усіх тих, хто вивчав Коран, «ворогами народу» і знищив вогнища арабської культури на Кавказі».

Закінчуючи свою статтю, ліванська газета пише:

«Так ставиться комунізм до мусульманських народів після того, як вони потрапляють під його владу».

Працівників повернули «на родину». (Гуляти з бельгійськими дівчатами, провадити політичні розмови, — «побутовий розклад»!)

...Може, до «національних днів» підкинуть совєтських туристів для пропаганди: дивитися, мовляв, яким успіхом користується на «гнилому Заході» наше «прогресивне мистецтво»?

Нема, «Нема вітру з України». Тільки й того, що виступає хор Віршовки.

НА УКРАЇНСЬКИХ ВИСТАВАХ

В державному цирку В. Дурова, що вечір за вечором виступає в Брюсселі, пієнь «Петька» ходить та голови. Але не своїй. На голові лиса «Марсика». Криволикий кіт «Васяка» — зразковий бразько чада шурів. Чудова річ — «співіснування»!

«Національні дні СССР» теж мали за мету показати не тільки «співіснування» окремих національних культур, а й «буйний розквіт» їх під дурсурою одного й того самого приборкувача-режисера.

...Концертну програму на помості перед совєтським павільйоном відкрив лауреат 6-го Світового фестивалю молоді та студентів Галкін, який «оторвал» на акордеоні «Прелюдію і фугу» Баха. Правда, «оторвал» непогано.

Танцює узбечка. Відомий тенор Р. Бейбутов (азербайджанець; співає десятиком мов його возили для пропаганди до Індії, Пакистану, Китаю й європейських країн) виконує азербайджанською (наріччя турецької), французькою та російською мовами «Азербайджан», пісню про нафтовиків. Танцюють молдаванки. Бурхливими оплесками супроводжують глядачі «лезгінку» грузинів — основний стан, папачки, руки на кувиралюках. Грузини — як «йодлері»; виявляється, що «йодлері» існують не тільки в Баварії, Австрії та Швайцарії... Вибиває в бубна жонглер-таджик. «Нарізують» на комузах віртуозкиризи.

Ол. ШПИЛЬКА

„Порада“ тов. Хрущова

(ФЕЙЛЕТОН)

Хоча совєтське суспільство давно прийняло назву безкласового, все ж, глянувши уважніше, зауважимо, що в ньому існують окремі упривілейовані прошарки, яким партія та уряд особливо опікується. Цим опікується прошарком населення є, безперечно, селянство.

Від початку заснування країни квітучого соціалізму, до останніх днів совєтське селянство користується надзвичайним піклуванням влади. І не помилувалося, що в цілій історії українського селянства до нього ніхто і ніколи не виявляв такої зворушливої опіки. Треба лише дивуватися, як наші селяни витримують усю цю зливу щастя та спеціальні уваги. Треба подивляти їхню надзвичайну витривалість.

Не секрет, що у великій мірі тут треба завдячувати дрібно-буржуазним пережиткам — присадібним дітякам, де колгоспник може вирощувати городина, овочі, підгодовувати порося, підпасати корівку.

Оце «буржуазне нащадництво» і рухає колгоспника «вперед» по будовах комунізму та в перегонях Америки. Геніяльна партія це знає, але щоб колгоспник був не переїсся, вона радить здавати «лишки» державі. Часто колгоспникові доводиться купувати яєць, м'ясо і молоко, щоб виконати квоту «лишків». Аджє одного молока від присадібної корови вимагається 600 літрів у рік. Все ж селянинові ще залишається чим мамалігити полляти та дітей, як кажуть, закропити.

Біда лише в тому, що мудра партія після 40 років дотеперіювалася до того, що одиними корівками по селах, — стали корівки присадібні. В колгоспах вона вивиджала, або пішла на виконання норм м'ясозаготівлі.

Але комуністичну «фараонову худобу» не наситити. Мільйони трупів крім меду й горілки споживають також мо-

локо, сир і масло. Для всієї безкласової «породи» звернувся оце сам Сергієвич: «Продати» корови колгоспам.

У київському журналі «Україна», число 7, надруковано статтю «Приїждіть у Калиновку», з якої, між іншим, довідуюся:

«Виступаючи якось перед калиновниками, перший секретар ЦК КПСС Микита Сергієвич Хрущов сказав:

— Для вашого колгоспу назріло й таке питання. Нині кожний колгоспник має корову. Найчастіше це корови малопроодуктивні... Скажіть, скільки ви надієтеся за рік молока від своїх корів?

Калиновці відповіли, що приблизно 1500 літрів. Тоді Микита Сергієвич порадив їм підрахувати, чи не вигідніше було б цих корів продати колгоспові, а молоко купувати з колгоспної ферми. Подумали, підрахували — і одностайно вирішили: так і зробимо.

Закупивши у колгоспників корів, правління дбало не тільки про економічні вигоди. Це звільнило жінок од зайвої праці, дало їм більше вільного часу для відпочинку, задоволення культурних потреб, для виховання дітей...

Ось яка геніальна «порада» товариша Хрущова! Геніяльність і зворушливість. Віддайте, товарищі, корови, бо вам і невигідно і важко. Будете більше мати часу на відпочинок та культурні потреби!

Але чи матиме родина колгоспника що їсти — про це геніальний не турбується.

«Покалів, — каже поговорка, — вовк кобилу: залишив хвоста і гриву».

Кремлівські ж вовки й хвоста не залишають.

Філателія в „побудові соціалізму“

Розпорядженням уряду російської зони Німеччини, торгівцям поштовими марками для колекції заборонено купувати та продавати поштових марок, сюжет яких визнано «антидемократичним». Зокрема, згідно з декретом, заборонили продаж філателістам усіх марок, випущених за Гітлера. Заборонили також продаж марок, на яких зображено сюжет, «скеровані проти міжнародної співпраці або проти захисту миру».

Чистка серед румунських спортсменів

За повідомленням угорської газети «Непсабедшаг», в Румунії тепер відбувається чистка в лавах спортсменів, якої ще не було в історії румунського спорту. Близько 20-х найліпших чемпіонів країни одержали довічну заборону займатися спортом на підставі обвинувачення в «поганій поведінці».

Угорська газета пише, що ці чемпіо-

ни використовували своє упривілейоване становище з метою збагачення. Серед 14-х найліпших футболістів, яким заборонили займатися спортом, сім членів збірної команди Румунії. В низки інших румунських спортсменів відібрали звання «почесного майстра спорту» — теж за «погану поведінку».

Торгівцям запропоновано здати всі того роду марки міністерству фінансів. За кілька днів до опублікування цього розпорядження, секретар центральної філателістичної комісії, Фрідріх Міров, запропонував колекціонерам російської зони збирати поштові марки, керуючись «соціалістичними ідеалами». Міров сказав, що колекціонування марок невіддільне від політики, та виставки поштових марок повинні сприяти побудові соціалізму.

«І в нас і в нас хай буде гаразд», «трое дітей у колосі» та обичайні, що, може, на гастролі хор наш полетить на Марс». Знов солісти й хор виконують окремі місця французькою і фламандською мовами. Фіналом стає «опак» у супроводі народних пісень. Все крутиться, все обертається — квіти в обох руках хлопців і дівчат, стрічки, квіти у вінках на голові. Здіймається цілий ліс їх — квітів — назустріч глядачам. «Білі! Білі! Білі!» Ми аплодуємо несамоовитому артистам, вони — нам!

...Рідні мої, прехороші!

Концерт в Авдотіюві — великий залі артистичного фестивалю — був, розуміється, кудя багатий. У першій частині нас чарувала своїм голосом українська Олімпієнко. Лауреат міжнародних конкурсів, яка тепер співає, — ну, звичайно ж! — у «Волховому театрі». Засмутили нас естонці: чотири хлопців «віддубасили» «Пісню трактористів» — без ніякого музичного супроводу. Самодіяльність! Як прийшли «строєм», так і відійшли зі сцени, «взявши ногу». Зжался Боже, над таким «розквітом національного мистецтва»!

...Вся друга частина знов була чисто українською. (Кремлівські диктатори, видно, хочуть замилувати нашою піснею людей очі: дивіться, ось воно — «наше мистецтво»!) Кілька топоч нові: танок дівчат з вінками «Купала», колгоспні «васильки»; три сестри Байко, що оце недавно вийшли переможцями з художньої самодіяльності, простівали «Мак червоний між житами», «Червоні маки, цвіти кокання» та гуцульську «Сірий пташок».

Але найбільше подобалася хореографічно-вокальна сценка: виходять козаки — з шаблями, списами, «потюхом та лозькою», самопалами; з вусачами й вусиками (А дівчина гордиться до козака горнеться); в шапках з башмаками і без, — типаж з «Запорожців», що пишуть листа турецькому султанові Реніна і це трохи. Тут і бочка з оковитою. Тут і міряються силою діти землі, що роди-

кілька татар чи узбеків. Ні одного українця я не знайшов.

Поблизь — югославський павільйон. Звертаюся по німечки до службовця в відділі інформації:

— Чи є у вас проспекти?

— Німечкою мовою нема. Є лише проспекти для туристів, охочих відвідати Югославію.

— А російською?

— Про павільйон теж нема. Та ось книжечка — «1000 даних о соціалістической Югославии».

Передає й іншу літературу. Молода людина добре володіє російською мовою — вчився після закінчення війни в московському Інституті народнього господарства ім. Плеханова.

Кажу, що я з України, що «югославський шлях до соціалізму» нам подобається більше, ніж російський. Що це за справедливість, коли Москва вирішує, що треба і чого не треба робити в Києві. Як Београд для Югославії, так Київ для України знає лише, яким шляхом йти народом до соціалізму.

Так, — похваляючися югослав, — у Со вєтському Союзі були інші умови, ніж у нас — ми хочемо будувати соціалізм без великих, марних людських жертв...

...— Що радите у вас оглянути?

— Особливо сенсаційного нічого не маємо. Ми — не Совєтський Союз. Супутників у нас нема. Загє з власного перебування в Москві можу сказати, що жоднієї умови в Совєтському Союзі гірші, ніж у Югославії.

Як мистецтво? Чи є «соцреалізм»? Дивіться, — показує на кубістичного бика з граніту, на модерністичну композицію «чоловіка» й «жінки» (ніби з різних кеглів), на «трафіку» — «Боротьба світла й темряви», розкладіи довкола павільйону, — і судіть самі.

Я суджу: большевицькі політики від мистецтва називали б це «виродженням». ...В югославському павільйоні лише 15 службовців. (У совєтському — 800!) Запрошують заходити.

Ленін сказав — „хочеш миру — готуйся до війни!“ Цьому гаслові вірний Хрущов і вся верхівка КПСС, вони все своє життя готуються до війни, провокують її і провадять на різних територіях, як от війна в Іспанії, війна в Кореї, на Середньому Сході, в Китаї і т. д. — І це ленінське гасло веде до третьої світової війни. Хто хоче миру, той мусить це гасло переробити: „хочеш миру — приборкай ленінських підпалювачів війни!“

Голландська преса про голод в Україні

Запланований штучний голод кремлівським політбюром ВКП(б) як би вирішувало питання „Хто кого?“, був сфокусований не на російській території, а виключно в ті республіки, які чинили спротив примусовій колективізації, а першу чергу на Україну. Переглядаючи стару голландську пресу за 1933—34 роки, можна зробити висновок, що тоді Москва мобілізувала свої комуністичні п'яті колони по цілому світі, щоб лише задушити чи зфальшивувати той не-

„Навесні і літку року 1933 неможливо обійти простори Советського Союзу, впадати жертвами голодової смерті, яка рідко буває і навряд чи коли буде в історії людства. Газети подають докладні відомості й аналізи, але ніхто скоро не міг собі навіть уявити про спостинжене нещастя, коли велика частина Советського Союзу — Україна, Південне Поволжя, Крим, Північний Кавказ опитала катастрофа голоду. Багатьом довелося переконатися із пові-

тей, щоб покласти край їхнім мукам, а потім їм існує м'ясо, розраховуючи врятувати власне життя; вони скаржаться на безнадійне благання про допомогу від уряду...

Найбільшим наплевом голодуючих — було місто Харків та особливо його околиці, про що розповідає австрійський інженер Отто Александер, що протягом років працював в СРСР і вкінці, ризикуючи життям, врятувався втечею за кордон.

Знаючи про голод, які ми тут публікуємо, стверджують про жахіття.

В. ГАРАСИМЕНКО

Цікавий документ

ХАРАКТЕРИСТИКА КП(б)У П КОЛИШНІМ ЧЛЕНОМ

На тему, що таке КП(б)У вчеперу відповів дав свого часу Георгій Лапчинський, порвавши з нею та перейшовши до лав УКП. Сам Лапчинський росіянин з походження, тож тим вагітніша його характеристика КП(б)У та знаменитим є факт його переходу до УКП. Цей лист видрукуваний у часописі „Червоний прапор“, центральному орга-

ні УКП, ч. 24—25 за липень 1926 року. Хто такий Лапчинський, — це видно з самого листа. Ред. „МІЩІ“

...Так склалося, що я виїхав із комуністичної партії більшовиків України і після того вступив до української комуністичної партії. Широкий кола свідомих робітників і селян України, всі українські діячі революції, напевні ціла низка великоруських революціонерів — знають мене як політичного працівника, який від 1905 р. незмінно перебував у лавах спочатку Російської соціал-демократичної робітничої партії (і займав у ній більшовицьку позицію, а потім в РКП і в її обласній українській організації, КП(б)У); а поділяв відповідальність за політику цієї партії в Україні як член головного комітету соціал-демократів-більшовиків України, як член першого українського советського уряду й як член центрального виконавчого комітету перших трьох скликань. Беручи це під увагу, я вважаю за потрібне прилюдно виступити з власним висновком, які мене змусили організаційно порвати з старим центром комуністичного руху в Україні і пристати до нового, молодшого...

З перших виступів партії більшовиків на арені української революції (ці виступи стосуються до грудня 1917 року), партія, як організація російських або русифікованих робітників, фактично відмовлялася від участі в українській революції; вона ставилася до цієї революції приблизно так холодно і вороже, як і до національного руху, наприклад, жидівського пролетаріату... З того моменту, як організована більшовизмом робітничка класа, армія і селянство розпочали боротьбу у всеросійському масштабі за створення української національної територіальної влади советської, в протидію буржуазно-демократичній Центральній Раді, всередині партії, головним чином у її керівних верхах, визначилися два, цілком протилежні напрями. Один продовжував трактувати заходи за створення української національної держави як комедію, яку гралася з метою обурити українських шовіністів і закордон, а в ліпшому випадкові це був (для них) тактичний маневр... (Цей напрям, як зауважує Лапчинський, творив значну більшість у партії. — ред. „МІЩІ“)

Інші щиро переконалися в тому, що потрібно перебудувати колишню російську імперію ґрунтовно; керувалися почуттями обов'язку супроти країни, яку революційний пролетаріат доручив їм організувати, — вони приходили до усвідомлення, що Україна творить окремішній і суцільний організм з погляду територіального, національного та економічного...

Вони (перший напрям — ред. „МІЩІ“) відстоювали підтримку в московському центрі, вони робили дезорганізаторські експерименти — на зразок такого, як створення Донецько-кримської (Закінчення на 4-й сторінці)

Т. ГАВРИК

Трагічні дні України

Минає 25 років, як безбожна червона Москва організувала на землях України страшний голод, від якого загинули протягом 1932—1933 рр. мільйони наших братів і сестер.

Ці річні нагадують нам про невимовний жах недавнього минулого, про надлюдські страждання величезних мас українського народу. Двадцятип'ятиріччя зловісного 1933 р. української Голготи. 1933 рік — це рік організованого Кремлем голоду; рік, коли „червона мітла“ вимітала з селянських комор рештки всього, що може людина, чи тварина їсти; рік, в який у всенародно могоди лягло, приблизно, сім мільйонів українських селян.

Сім мільйонів! Розум відмовляється збагнути. Але це дійсність — сім мільйонів!

1933 рік — це кульмінаційний пункт розгорнутого наступу червономосковського Кремлю на дрібновласницьку стихію українського села. Це один із найдраматичніших моментів боротьби українського народу за своє право жити на власній землі, за своє право на вільну працю, на рідне слово, боротьба за національне буття.

Величезну ціну заплатив український народ у цьому змаганні. Робота „червоної мітли“; жахи голодної зими, а надто весни; об'їдені людськими собаками кістки з'їдені пацюки та слимаки; хліб із суміші старої соломи зі стріхи та просіяний лущинами й гнилою про-

мерзалою за зиму картоплею, „украденою“ з колосного поля; тині виснажених селян-мучеників; гори трупів, братні могили все це залишили глибокі сліди в свідомості людей і вони (сліди) ледве чи заростуть за кілька поколінь.

Більшовики терором зглушили душу людей, забороняючи їм не лише співчувати голодним, але й стверджувати самий факт голоду. Зглушили душу живих, але заговорили і камені.

Що тоді діялося по селах та містах і містечках України? Мільйони душ наших дітей замордовано голодом. Страшний, нечуваний в історії людства злочин! Злочин держави. Скільки то молоді загинуло з голоду. А скільки матерів та батьків. Скільки старших людей. Уся Україна засяяла їхніми кістками.

Треба не забувати, що двадцять п'ять років тому наш народ склав найбільш жертви на вівтар боротьби за українську державність. Московський окупант, щоб знищити ідейно-національну силу українського народу, щоб зломити її економічно-господарську й життєву базу-селянство, запланував суцільну колективізацію сільського господарства. Одночасно було розпочато планову руйніцію індивідуальних господарств, вивласнення та розселення селянства, масову мобілізацію на заводи й шахти дешевої робочої сили та збільшення депортації на Урал і Сибірську тайгу, де (Закінчення на 4-й сторінці)

чуваної генциди, який вона застосувала супроти інших народів.

Та все ж були одиниці, що виривалися з-під того „контролю“ з документами в руках і розповіли правду вільному світові про штучний голод на Україні. Голландський журнал „Католик Ілюстрації“ ч. 52 за 1934 рік писав:

домлень, що в охоплених голодом областях загинуло мільйони й мільйони народу, який на своїх плечах переніс не одне нещастя. Ще виразнішою і той факт, що на відстані меншій ніж півтори тисячі кілометрів від нашої цивілізації багато мільйонів наших ближніх у страшних муках впали від голодної смерті. Тому, що селяни, які, фактично, перебувають на становищі голодних рабів-примусовців, більше не мали бажання продукувати зерно для влади, советський уряд виніс дикий присуд. А тим, що залишилися в живих, зламати спротив.

Приреченим на голодову смерть нема можливості тікати до інших міст для порятунку, бо на залізничних запровадженні контроль пасажирського руху; міські мешканці не сміють висилати якусь харчову допомогу, а до того ще й стеження, щоб ніхто не міг провезти поїздом; торгівля існуючими продуктами неможлива через надзвичайно суворий нагляд.

Ця голодова смерть, що найбільше панувала в містах України, а особливо в Харкові, забрала незчисленну масу селян. Вони йшли туди спершу як поодинокі безпритульні, потім групами, і вкінці цілими селами разом; вони скаржилися на тяжкий голод в краю, де побили всю птицю і своїх собак, щоб врятувати власне життя, і де найжахливішим було людодійство; вони розповідали про батьків, які почили власних ді-

ла людей, „звятижних, мов леви“, чи як там у Гоголя, „Сідай, хлопці“, — запрошує козарлюга зі справжніми, непридуреними вушцями. Та й заводять: „Гей, літа орел, літа сизий попід небесами“. „Ану, — заохочує, — вишварте такої, щоб аж земля загала.“

І вишвартили! Не знаю, може, я, неоправаний романтик, стужився за героїчним змаганням народу, може... — але коли на сцені почався танець — бій шабелі, нерви мої не витримали... Шаліла в захваті зала.

Хор Віршовки існує з 1943 р. 45 р. був у Галичині. Найвидатніші співаки, — читасмо на футлярі грамофонної плити, — Смигаченко, Гребенішко, Юхименко, Ющенко. Та в Брюсселі всіх не було. Чи „похворіли“, чи їх „випустили“ за патріотичне слово?

Хор Віршовки існує з 1943 р. 45 р. був у Галичині. Найвидатніші співаки, — читасмо на футлярі грамофонної плити, — Смигаченко, Гребенішко, Юхименко, Ющенко. Та в Брюсселі всіх не було. Чи „похворіли“, чи їх „випустили“ за патріотичне слово?

Хор Віршовки існує з 1943 р. 45 р. був у Галичині. Найвидатніші співаки, — читасмо на футлярі грамофонної плити, — Смигаченко, Гребенішко, Юхименко, Ющенко. Та в Брюсселі всіх не було. Чи „похворіли“, чи їх „випустили“ за патріотичне слово?

Хор Віршовки існує з 1943 р. 45 р. був у Галичині. Найвидатніші співаки, — читасмо на футлярі грамофонної плити, — Смигаченко, Гребенішко, Юхименко, Ющенко. Та в Брюсселі всіх не було. Чи „похворіли“, чи їх „випустили“ за патріотичне слово?

Хор Віршовки існує з 1943 р. 45 р. був у Галичині. Найвидатніші співаки, — читасмо на футлярі грамофонної плити, — Смигаченко, Гребенішко, Юхименко, Ющенко. Та в Брюсселі всіх не було. Чи „похворіли“, чи їх „випустили“ за патріотичне слово?

книжечки-світлички „Київ“ (тільки на обкладинці по-українському, підписи ж усюди російські), „Одеса“. О, леле, автографи українців, як і всіх „націоналів“, здебільшого російською мовою, здебільшого стандартні: „На пам'ять про зустріч у Брюсселі! Мабуть, наказали всім бути однаково чемними.“

РОЗМОВИ Й ДИСКУСІЇ

Нудно відповідалі завченими майже хрещовськими фразами: так, у нас цього ще бракує — ми будували важку промисловість, готувалися до оборони країни, бо СРСР перебував у капіталістичному оточенні. Однак тепер, коли табір соціалізму поширюється на країни народньої демократії, можемо думати й про підвищення добробуту. Або, коли пропонували американські цигарки, лаючи на чім світ стоїть „Лайку“, „Беломорканал“ (папір — хоч устільки з нього робити), „Фестиваль“, кийські „Прима“: ні, наші ліпші за американські.

Та часом мимовільно ті ж співрозмовники погоджувалися: народ у маленькій капіталістичній Бельгії живе краще, ніж у соціалістичному СРСР. Так, наші цигарки гірші за американські. Або так тих деще, чудових „зажигалою“ у нас нема.

Наш комсомолец Микола дуже перебільшував свої заробітки: мовляв, солід у хорі Віршовки одержує 1 600, рядовий — 1 100 рублів. А коли я запитав одного рядового співака, чому так мало советських туристів їдуть на Захід, той пояснив це економічними причинами: заробітки в нас ще не дозволяють. Моя ставка 1 000 рублів. (Правда, тут одержує ще 25 рублів добогих; крім того, нараховують повну ставку дома; але такі турне — рідкість.) Солід одержує 1 100. А такий костюм, — він посмакував себе за лімешки „Holtz“, „отечественного производства“, — коштує теж 1 000. Ліпший — 1 500 рублів.

Інша учасниця ансамблю — молода, інтелектуальна особа — на запитання: як подобається їй тугенна кухня? — відповідала: „Та нам аби борщ і чор-

ний хліб... А так... не подобається.“ До чого можна причепити, — пригадалося мені минуле, — навіть інтелігентний (адже дівчина репрезентує на Всесвітньому артистичному фестивалі містечек України), якщо не давати їй у досталь цього чорного хліба. Взагалі, хліба для голодного є що на світі смачніше за глечик шматок!

Якось я заважків, що українську культуру під більшевизмським режимом дискримінують: у Києві панує „общепонятний“; на Сосюру напали мокрим рядном за те, що заклинав „Любіть Україну“; Рильського Каганович тагував „українським буржуазним націоналістом“; Шумила й інших критикували за те, що вони наполягали — „Шануймо, PLEASE! рідну мову“.

Мені заперечили: минулося. Тепер у Києві, замість „столовой“, „парикмахерської“, „Министерства“, всюди — „Ідальня“, „голярня“, „міністерство“. Актор навіть пробачився, що послугоується в побуті російсько-українським волятиюком: багато буває серед росіян, крім того, в армії... Тут же нам навіть наказують розмовляти по-українському.

Помінаємо павильон за павильоном. — Добре, — веду далі, — українська пісня така багата, різноманітна. Навіщо ж ви неєте її чужорідними частушкоподібними „Буржкі рядочками“ стелять листочками“ на манер „К-ка-калі-нашка, калінушка моя“? Залишмо частушки росіянам — вони це можуть ліпше за нас. Український мелос — інший. Виходить якось „Ой, бочечка, бочечка“.

Артисти посміхаються — потрапив у точку. А відповідають як „перестраховики“: бачте, часи мінються, міняється й характер пісні. Від культури переходимо до економіки. Ті, що їдуть з СРСР закордон, люди биті, особливо перевірені і підкуті в „діалектиці“. Тут треба оперувати фактами, цифрами й фактами. Започекайте їх із казенної пропаганди: кожну третю тонну советського вугілля, кожну другу тонну чаю, кожну третю тонну сталі, кожну четверту машину дає Україна.

Дідько її, — запалоюся, — не хочуть. У неї он стільки багатств і простору, що де й у себе дома роїнатися. Якщо чогось бракуватиме, ми ладні допомогти. Але — на базі взаємної вигоди. Укладаємо добросусідські договори: ми вам — хліб, ви нам — ліс або цукор, культурні цінності теж можемо обмінюватися. Це думку поділяють і деякі прогресивні російські діячі на еміґ-

(Закінчення на 4-й сторінці)

Реакційна суть Т. ЗВ. „соціалістичного реалізму“

Один видатний український письменник про суспільну роль письменства і реакційну суть доктрини „соціалістичного реалізму“ каже так:

Людина розвинула свої суспільно-соціальні форми спочатку за допомогою слова. І особливо, коли те слово стало писаним, убитим у стилі і логіку.

Художнє слово писане, що його названо літературою, відіграє в цьому загальному процесі особливу роль. Особливо, відколи література перейшла від початкового періоду безіндивідуального вимову і стала літературою свідомого, вдуманого, індивідуального творця.

Чи були б, без асистового співвідношення творчого слова, можливі усі ці рухи людської душі і розуму, що їх зветься реалізмом, ідеологією, філософією „чи естетикою“? Чи було б можливе християнство без Біблії, будишевізм без Лейніна, європейська цивілізація без Шекспіра, Гете, Руссо чи Канта? Чи можливо увінчати собі нашу атомову добу без попереднього, довгого періоду наукової літератури, але в періоді чергу художньої літератури з її синтезом почуттів, фантазії, думки і спостережень?

І коли не піддаватися у це питання, то воно здається цілком у порядку, навіть у такому стилістичному розумінні. Адже письменник, — це людина, отже її читають. Але чому тоді така література стає такою нікчемною, нудною, нецікавою? Чому майже кожний читач у Союзі СРСР (якщо він може) відкидає цю літературу, вважаючи її за „літературу для дітей“? Чому ж тоді так багато людей, які зацікавлені літературою, вважають її за „літературу для дітей“? Чому ж тоді так багато людей, які зацікавлені літературою, вважають її за „літературу для дітей“?

Горький так само був марксистом, як і Гладков, але чому Горький вважався, а Гладков ні? Доступна диспропорція талантів, але тоді вказується на іншого творця, який писав, що він писав би на думку і почуття. Шолохов писав так довго, поки дійшов до того першого тону „Тихого Дону“ — це не так, це хіба з обов'язку. Його „Піднята цілина“, на тему колективізації, ніяк цікава, на так старанно цитувала барвистим фольклором, з твором мертвим.

Відповідь на це єдина: Горький вірив у те, що писав. Гладков ні. Шолохов, як довго бере матеріял за часів до революції,

якщо і безпосередній, ібо революції — це широкі і не безпосередній. А коли ж тоді українську підсоветську літературу, особливо її т. зв. реалістичного періоду, — вся вона, від початку до кінця, писали над письменством. Лише там, де творці, де він сам по собі, де немає дала з наскотом ідеології, де він не обтяжений директивами „соціалістичного реалізму“, де не виконує т. зв. „політичних завдань“ уряду й партії.

Література вилітає, випливає, по-своєму формуючи рухи, оформлюючи суспільство, навіть, але лише так довго, як довго вона справжня, безпосередня. Вона діє лише тоді, коли вона походить від духа, коли виконує волю її творця, коли народиться, як квітка, казали, з надхнення, коли вона з життям творить нове життя творчого „Я“ письменника.

В протилежному випадку це лише форма і механізм. І вплив такої літератури так само лише з формою й механізмом. Кожна директива, наклеєна письменникові, як, наприклад, доктрина „соціалістичного реалізму“, вбиває літературу. В обороні літератури, яка хоче жити, наші товариші, письменники та батьківщини, чинять героїчний спротив проти мертвої доктрини. Ми віримо, що вони переможуть.

Цікавий документ

(Закінчення з 3-ї сторінки)

кої республіки, вони різним способом підірвали авторитет народного секретаріату в Києві. Стівенівський московський товаришів ліквідував в заміт товариша Стівіна, в квітні 1918 року він на прямому доріжці подав до відомо товаришів Занозі, що ми вже „довольно погнали в республіки і правительств“...

В той час я рішуче обороняв позицію друга. На тавариський нараді з питання побудови комуністичної партії ми, з товаришами Шахраєм, Сиринишником та іншими, голосували за створення української комуністичної партії, як рівноправної секції Інтернаціоналу — проти пропозиції більшовиків; більшовицька ж партія фактично підтримувала російський комунізм; вона навіть пропонувала назвати компартію України назвою „Російська комуністична партія на Україні“...

1919 року комуністичний рух і советська влада в Україні творилися у політичних умовах, що цілковито відрізнялися від першого періоду. Незалежна Українська Советська Республіка розпоряджалася своєю армією і мала повноту влади на своїй території; вона існувала нарівні з такими, як Естонія, Латвія, Білорусь та Литва; були перспективи об'єднання з Галицією; до советського і партійного будівництва прилягало чисте українське життя; боротьби і незалежності (крізь український соціал-демократів) перейшли на советську платформу; все це давало підстави сподіватися на нормальний розвиток країни й революції. Але вже дуже швидко довелось переконалися, що ці надії порожні...

ретворити її на незалежну від російської комуністичної партії організацію робітників і незалежних селян України, повинна взяти провід усього комуністичного будівництва, вископати з української дієвості...

У Москві група федералістів подала заяву до ЦК РКП, вони, спираючись на факти, вказували на потребу ґрунтовно перевірити українську політику, а Гомелі за її ініціативою зібралася конференція представників партійних організацій Правобережжя; ця конференція одностайно висловила за створення справді незалежного уряду в Україні; подала свої тези на березневій всеукраїнській конференції, через це вони стали широкими в усіх партій та здобули загальне співчуття. Але все це не могло перемогти інерції партійного апарату, який, якось мало мірою, вони не мало також впливу на український партійний центр, призначений Центральним Комітетом РКП...

Де вихід із глухої вулиці?

Я відповім:

Перше: у створенні самостійної української комуністичної партії, яка нарівні з РКП і партіями інших країн входила б до III Інтернаціоналу;

Друге: у створенні самостійних центрів, що об'єднували б усі форми руху українського пролетаріату (центри — професійні, кооперативні, молодіжні, жіночі й інші);

Третє: у створенні такого советського уряду в Україні, який мав би всю повноту влади в усіх ділянках управління і який діяв би в усіх потрібних випадках, а передусім у справах оборони та господарського будівництва; він мав би діяти в повній згоді і на виразно встановленій основі з урядами всіх інших советських республік, а насамперед з РСФСР.

Адже ці погляди поділяв величезна більшість місцевих українських більшовиків, і всі колашні боротьби (за вибиранням двох—трьох неохвоті центральних) до цих поглядів приєднуються щодня нові й нові товариші — навіть ті, що приїхали з Росії, але вони — чесні робітники і добрі інтернаціоналісти — зуміли придушити в собі пережитки московського централізму і шовінізму...

А чому ж усеукраїнське КП(б)У не бореться за перевагу того руху, який постійно зростає і який — швидше чи пізніше, а все таки переможе?

Трагічні дні України

(Закінчення з 3-ї сторінки)

розгорталася збройна господарча база московського воєнного імперіалізму. Для переведення в життя цієї примусової суцільної колективізації і цих злочинних планів, було створено штучний голод на Україні. Роки цього голоду — 1932—33 — це роки найбільшого смутку і трагедії українського народу в його історії. Смертельна гроза тоді нависла над селами й містами України. Терор і голод запанували на всіх її просторах. Московсько-більшевицька чума наповнила могилу, канали і льохами тиснями мільйонів замучених українців. Україна вкрилася могилами, — Винниці, Умань, Воєрка, Григорівка, Юзівка — це тільки невеличка частина розкритих масових убиств Кремлю. Та не зламав і цей страшний терор свободоловного народу — Україна живе і житиме, змагається і змагається за кращу долю.

Відаючи належне життя, ми, українська еміграція, мусимо щогодини, своїми руками „задушити вовка в лісі“...

Де є ще такі діди, такі бабине літо, таке високе-високе небо, як на Україні? — О —

Спасибі, що привезли нам запах чебрецю, теплий рідинний, — розміряться я, покидаючи виставку.

Я Бачив ПРОГРЕС

Дід — патріарх роду. Його оспівав у своєму останньому творі поет кіна Довженко. Дід пережив Сталіна — пережив і Хрущова. А молоді? Виховувана в душі нівелюючого комунізму, вона повертається назад до народних традицій. З якою повагою ставляться молоді хористи до своїх „дідухів“!

...Виставка проходить під девізом „Прогрес і людина“.

Вже в вагоні Далматського експресу пробував упорядкувати навали думок і вражень. Стояв біля вікна, доки не зник з очей Атоміум.

Багато символів доби є виставці. Важкий бетон настановується гострими колесами і жакетами. Важкий бетон легко помахує велетенським стилізованим крилом орла. Залізо розкривається велетенською спіраллю. В павільйоні „Двоїтій сучасній“ над містом з будинків-согів літають повітряні трамваї, спускаються над майданчиками дахів гелікоптери. А скільки інших макетів з побуту завітноїшої доби!

Я бачив прогрес.

А ДЕ Ж ЛЮДИНА?

Гасаючи з ранку до вечора, я шукав її в усіх закутках виставки. Коли стомлювався, мене закликали автоматом безструнного масажу: „Ви втомлені? — Ставайте на платформу і за хвилину будете свіжими.“ Я ставав на платформу звичайнісінької ваги, на якій можете зважатися в кожному великому західному місті, кидав туди 5 франків і ма-

хвилини бути готовими на перший поклик віддати ті добра, всі набуті достатки на справу визволення нашої Батьківщини з ярма всевітнього заклітого ворога — московського комунізму.

Нинішня хвилина вимагає від нас великої відповідальності праці і повного напруження всіх наших сил. Страшний, непростимий гріх упав на наше покоління, коли б ми замарнували справу визволення нашої Батьківщини.

Український нарід переживає небувале в історії лихоліття, але все це тимчасове, переходове.

За мученицьку смерть від штучного голоду мільйонів нашого народу, за жертви і кров борців за волю рідного краю, за муки неповинних на заслання, в далекіх концтаборах — розплата не за горами, вона наближається, і наша свята мета — вільна незалежна Україна — буде дійсністю.

Власними руками „задушити вовка в лісі“...

Де є ще такі діди, такі бабине літо, таке високе-високе небо, як на Україні? — О —

Спасибі, що привезли нам запах чебрецю, теплий рідинний, — розміряться я, покидаючи виставку.

В німецькому павільйоні глибоко запали в душу слова Лютера: „І як би я знав, що завтра приїде кінець світу, а ще сьогодні посадив би мою яблунку.“

В павільйоні Об'єднаної Арабської Республіки на „маддрівного філософа“ сфінксом дивилася голова єгипетського диктатора Насера.

В советському його лякали циклопичні роботи — колгоспники й робітники у стилі „соцреалізму“.

І рангом, мов укупаний, зупиняюся перед французьким павільйоном. Стис. Здеформована фігура в кубістсько-модерністичному стилі. Пізнаю Дон Кіхота. Хоч при ньому нема ні вірного Санчо Панси, ні Росінанта. О, лицарю сумної постаті! Що ж вони з тобою зробили! Виставили на хідники. Для тебе вже й місця в павільйонах не знайшлося.

...І все таки я знайшов людину. Придурена технікою, пригнічена страхом перед силами атома, з одного боку, та скута тотальним терором „роботифікації“, з другого, вона ходила ось тут, шукаючи зустрічі зі мною. Шукала зустрічі, щоб сказати, що вона живе і бореться за життя, підне істини Божі... — О —

Святкова столиця над Ізаром знову прийняла в свої обійми названого слав. Далматський експрес почмав далі на південь, на південь. А я ще летів думками — на схід, на схід!

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Адреса редакції й адміністрації: Neu-Ulm/D., Schulgasse 1, Deutschland

Де зустрічаються світи

(Закінчення з 3-ї сторінки)

рації, — називаю імена Федотова, Алексієвського. — Одне слово, як рівний з рівним. „Старшого брата“ вже досить. Хай не вважають нас за безнадійних дурнів. Нація давно вже доросла до своєї державності й самостійності.

Вачу, трохи налякав „опонентів“. Вони мене догадуються — напевно, „український буржуазний націоналізм“. Тому пояснюю: большевицька пропаганда бреше, обманюючи нас „агентами“, „запроваджені капіталу“, „зрадниками свого народу“. Так з нагоди 40-річчя КПВ вона обманює й діячів Української Народної Республіки — Петлюру, Грушевського, Винниченка. Центральну Раду титулює „буржуазною“. Як ж вони — провідники визвольних змагань 1917—20 рр. — „буржуї“, коли вони були дітьми українських селян і робітників? Так само й теперішня еміграція. Серед нас є навіть колишні видатні комуністи-ідеалісти, що хотіли справедливості й рівності, для всіх народів СРСР, а не тільки для „вибраного“. Ми не зоологічні шовіністи — ми проти всякого „геррен-фольку“. Та ми і не вузькі „українські націоналісти“: за всіма народами визнаємо право на гідне місце під сонцем.

Але моя мова, як у стіну горохом.

ПРИЧИННИЙ ВІДСТУП: ЗАПИТ ДО Г. ВІРЬОВКИ

...24. серпня до Києва з Брюсселю повернувся „Державний український народний хор“. Вузькі дверцята в заліній залі, що на три тижні були випущені наших артистів у вільний світ, знову герметично закрилися.

Радіо ще раз скупо сповістило про триумф українського мистецтва на Всесвітньому артистичному фестивалі. Сповістило — але як! Одне — для батьківщини, інше — для українців закордоном.

В обох випадках мовиться про одне й те саме інтер'ю з однією й тією самою людиною — Григорієм Вірьовкою. Але в пересиланні для батьківщини інтер'ю скоротили в двох. Чому? Попробуємо розібратися.

В розмові з кореспондентом Київського радіо керівник хору заявив:

„Важко передати словами враження, яке залишило у нашої пам'яті концерт, що відбувся на Гранд-плас у Брюсселі 2. серпня. Площа була вичищена величезною залом, покритим шатром нічного неба. Серед створених будинок лінували звуки музики, пісні. А десь згорі, з балкони та вікна чулися захоплені вигукі: „мір“, „дружба“, „слава радянському мистецтву“!“

Дозвольте, Григорію Вірьовичу, не погодитись. Ми теж були на вашому концерті і мусимо спростувати казенну пропаганду. Насамперед. Ніде й нікого не кричав „демогогічність“ — „мір“, „дружба“, „слава“ ж були бельгійці українському, а не японському, — як ви кажете, „радянському“, — мистецтву.

Справа в тому, що в Бельгії перебував велика українська еміграція. І флямандці, і валлонці знають про прагнення українського народу до свободи, ставляться з симпатією до його боротьби. Легко було половити їх українськими піснями. Тим легше, що хор привіз з собою лише одну новочасну — „Буряки радянськими стелять листочки“. Та й ту на спляглийований мотив „К-ка-калінушка, калінушка моя“. За сорок років райського життя під зорею комунізму наші мистці не створили нічого путнього, з чим можна було б вийти між люди. Тому український ансамбль тільки експлуатував пісенні й хореографічні скарби народу, створені ще до появи большевицьких ошачливачів. При чому ж тут „радянське мистецтво“, якому ви викурюєте стільки тямляків!

Однак найбільшціше йше. Ви, Григорію Вірьовичу, в інтер'ю, призначеному для батьківщини, і пари з вуст не пустили про найважливіше: зустрічі, так би мовити, нащадків запорізьких з-над Шельби й Меасу з побратимами з-над Дніпра—Славути. Ви промовчали зворушливі сцени братання дітей однієї матері — України в Маленькій Бельгії. Ні, ви таки сказали й про це. Але — не в те радіо.

В пересиланні для українців закордоном ви заявили:

„Пригадується наша зустріч з гірниками Шапелура. Коли піднялася завіса, ми побачили в залі сотні людей в українських національних костюмах. Це наші брати і сестри, що перебувають на чужині, приїхали, приймали з різних міст Бельгії на наш концерт. І, як тільки полилася мелодія пісні „Реве та стоїть Дніпр широкий“, по залу пройшло ридання — таке хвилювання викликали в наших земляках звуки цієї рідної пісні.“

І далі ви говорите про „потиски рук, обійми, схвилювані запитання і розповіді“ після концерту.

Чому ж ви не розповіли цього радіослухачам на батьківщині? Люди, — багато з них переживали пекло советських концтаборів, дивилися на війну смерті в очі, не пустивши й слівця, — раптом розплакалися, мов діти. Бо вони усвідомлювали шевченківське: „Наша дума, наша пісня не вмре, не загине! От де, люди, наша слава, слава України! Не вмирає вона й під большевицькою диктатурою. (Зрештою, що ж тут дивного, що розплакалися українці. Он коли, після поразки наших визвольних змагань, по Європі подоружувала капеля Кошиця, — наша пісня так брала за серце людей, що від зворушення плакали — чужинці!)“

„Забудьте“ ви, Григорію Вірьовка, скажіть також про те, як емігранти частували хористів напоєм, ласощами; підносили їм квіти. Квіти, оповиті жовто-блакитними стрічками, що символізу-

ють барви прапора Української Народної Республіки. Хористи приймали їх. Та й як відмовитися від подарунка? Вийшов би скандал: вільна преса побачила б, що дітей однієї матері-України єднає спільна любов до рідної пісні; але політичні погляди у них, м'яко кажучи, дещо відмінні. Преса заговорила б про національне поневолення, культурну дискримінацію, колоніальний визиск України. Заговорила б про боротьбу великої еміграції за визволення свого народу з-під комуністичного ярма.

Тому ви, Григорію Вірьовка, в інтер'ю, призначеному для українців на батьківщині, навіть не заікнувся про нашу еміграцію в Бельгії. А втім, ми вас розуміємо: хоч Вірьовка і „заслужений діяч мистецтв республіки“, але і йому наказують робити й говорити лише речі, вивідні для комуністичної пропаганди.

ПОКИДАЮЧИ БРЮССЕЛЬ

Не знаю, якими шляхами приходять асоціації. Повненький панок у чорному вбранні й вишній сорочці (вінчочк волюся на голові — коли дригусь, усмішка з-під синих вусів — коли повертається обличчям до публіки) — Вірьовка раз нагадував мені чомусь і чимось Франсуа Понсе. Іншого разу, — я, бачив його, після концерту, в тій самій вишній сорочці, в світлопосмурі вбранні і соломяному брилі, — нагадував наших „столітніх“ дідухів-пасічників чи баштанників.

...На вигонах далекого дитинства пугусти підкрадалися до баштану. Де не з'являвся дід — весь у білому, в соломяному брилі. А то крели грушми в сад. Та досить було, щоб забігла серед зелених й дерев шупленька постать, як ми кидалися врозтіч. У своїй дитячій ульмі ми вірили легендам, що дідові сто років, що сидів у нього, мов у того Кожум'яки, бож у молодості своїй він

Ми ще повернемося!